

Према члану 15. предлога Статута РЕКОМ-а ово тело може да „истражује политичке и друштвене околности које су одлучујуће допринеле избијању ратова или других облика оружаних сукоба, као и чињењу ратних злочина и других тешких кршења људских права, те последице злочина и кршења људских права које су се испољиле и у периоду након 2001. године.“

Истраживање „политичких и друштвених околности које су допринеле избијању ратова“ су, несумњиво, у домену историје као врсте друштвене науке. Ово може да буде, сасвим легално, предмет једног међународног уговора какав РЕКОМ жели да буде. Зашто државе не би могле да оснују заједничку историјску научну комисију? Нема никакве правне препреке у том смислу у Уставу РС или њеним законима. Питање које се поставља јесте да ли је могуће утврђивати историјске чињенице у једном квазисудском поступку какав је РЕКОМ-ов?

Могуће је тврдити да постоји сличност између судија и историчара. И једни и други утврђују истину о прошлим догађајима помоћу доказа. Ипак, они то раде на различите начин и уз помоћ различитих методологија. [\[1\]](#) Историја као и свака друга наука, има своју научну методологију. РЕКОМ, како је предвиђено у члану 22. предлога Статута, доноси правилнике о свом сопственом поступању: правилник о узимању изјава, о прикупљању документације, о јавним саслушњима, о тематским сесијама итд. Да ли методологија историјских наука познаје овакве правилнике? РЕКОМ ову надлежност неће моћи да испуни на научно утемељен начин ако се до историјске истине не дође на начин предвиђен научном методологијом.

РЕКОМ, како је предвиђено у члану 22. предлога Статута, доноси правилнике о свом сопственом поступању: правилник о узимању изјава, о прикупљању документације, о јавним саслушњима, о тематским сесијама итд.

Бележење историјских истина, па макар оне биле и о злочинима, тешко да може да буде сврха рада било које правосудне институције која делује путем кривичног поступка. Исто важи и за квазисудске институције каква РЕКОМ покушава да буде. Класичан судски поступак, или квазисудски поступак у којем РЕКОМ жели да ради, не делује на истим основама на којим делује историја као наука. Поступци, било правни било квазиправни,

Пише: Бранислав Ристивојевић
понедељак, 06 јул 2015 22:00

имају свој крај, када суд, односно квазисуд (РЕКОМ), мора у потпуности да се одлучи за једну од страна које су у том поступку биле супротстављене. Ставови једне стране бивају проглашени за истину, док ставови друге стране бивају скрајнути. [2] Правна, (односно квазиправна) истина је истина пресуђене (односно квазипресуђене) ствари.

[3]

Након одређеног времена одлука се не може мењати јер правни поступак познаје правну сигурност као вредност. Исто ће бити и у РЕКОМ-у. Он хоће да „истражи“ узроке рата да би након неког времена „истраживања“, нешто о томе закључио.

[4]

Историја као наука не закључује на тај начин. Историчари долазе до истине кроз сучељавање мишљења, као и сви други научници, и на крају се ставови усаглашавају или се никад не усагласе. У историјској науци нико нема монопол на тумачење историјских чињеница. [5] Судови, или квазисудови као РЕКОМ, принуђени су да тражи високу извесност доказа да донесу неку одлуку. [6] Историја је наука чији научна методологија не познаје овај захтев, па је стога слободнија у доношењу закључака. Историјске истине су увек подложне преиспитивању и током времена не постају правноснажне. [7] Оне увек могу да се мењају у светлу нових научних чињеница које се пронађу. Историјске истине никад нису коначне.

[8]

Ово стога што историја није ограничена временом.

[9]

Одлуке правних или квазиправних тела као што је РЕКОМ, јесу ограничене временом, и то временом трајања поступка, што је у РЕКОМ-овом случају 3 године. Након тога, према члану 47. Статута РЕКОМ-а, владе држава уговорница у року од 6 месеци усвајају став о спровођењу препорука РЕКОМ-а и објављују га у Службеном гласнику. Замислите историјску истину о узроцима рата објављену у Службеном гласнику! Да ли ће на тај начин историја ступити на правну снагу?

Након одређеног времена одлука се не може мењати јер правни поступак познаје правну сигурност као вредност.

Кривични поступак (или квазикривични поступак РЕКОМ-а), с једне стране, и историјски научни поступак, с друге стране, су различити у начинима размишљања и приступима својим објектима рада. [10] Правне (или квазиправне) истине нису историјске истине. [11]

Пише: Бранислав Ристивојевић
понедељак, 06 јул 2015 22:00

Ова запажања се могу потврдити кроз другачији приступ проблему. Шта би било када би се кривица појединачна, а РЕКОМ може да у завршном извештају на основу утврђених чињеница констатује да постоји озбиљна сумња да је одређено лице учинило ратни злочин (члан 46. Статута), утврђивала у поступку које познаје методологија историјских наука? Да ли би била једнако мањкава као и историја која се утврђује у кривичном или квазикривичном (као што је РЕКОМ-ов), поступку? Наравно да би. Сваки од поступака је прилагођен својој сврси и предмету рада. [\[12\]](#) Историјске истине треба да буду остављене историји као науци, а кривица судовима као правосудним установама.

Осим претходног поставља се и питање смисла рада те комисије. Зашто би државе узеле на себе да утврђују историју? Који је смисао тога? Зар државе немају довољно посла да би сада оснивале и финансирале некакву историјску комисију? Какав би био њен однос са историјом као науком? Да ли историја као наука може да утврђује исте чињенице које комисија има намеру да утврђује? Да ли РЕКОМ има намеру да забрани историчарима да раде свој посао? Ако има такву намеру да ли је то уопште могуће остварити? Ко ће да забрањује историчарима да пишу књиге? Да ли ће РЕКОМ укинути катедре за историју на универзитетима у Србији?

Моје је мишљење да РЕКОМ хоће да буде коначни арбитар наше историје тако што ће забранити историчарима да пишу о историји последњих ратова вођених на простору бивше Југославије, а обичним људима да о томе расправљају, размишљају, говоре. [\[13\]](#) Он ће то чинити тако што ће предвиђеном надлежношћу прво „утврдити“ историјску „истину“ о узроцима ратовима, а затим покушати да забрани да се о тако утврђеној „истини“ говори, пише, расправља, дебатује или наглас размишља. То ће покушати да учине путем установљавања кривичних дела којима се забрањује порицања кривичних дела, каква постоје у малом броју европских земаља (Немачка, Швајцарска или Белгија). У суштини то су кривична дела којима се ограничава слобода говора. РЕКОМ-ов крајњи циљ, са овом надлежношћу, јесте да забрани слободу говора људима у државама на простору бивше Југославије када су у питању историјске квазиистине које ово тело утврди.

Историјске истине треба да буду остављене историји као науци, а кривица судовима као правосудним установама.

Тако се РЕКОМ путем ове надлежности представља као механизам својствен тоталитарним и недемократским идеологијама. Комунизам као тоталитарна идеологија је, својевремено, кривично право бивше СФРЈ обележио жигом, сада већ злогласних,

Пише: Бранислав Ристивојевић
понедељак, 06 јул 2015 22:00

вербалних деликата или мере безбедности забране јавног иступања. Ко се из средње и старије генерације, не само правника већ и свих слободномислећих људи, не сећа по злу чувених чланова 67. или 133. КЗ СФРЈ?

За крај текста упоредићу РЕКОМ са злогласним Инквизицијама, Подсетићу да су оне спаљивале људе који су јавно говорили да је земља округла.

Потписујем овај текст свестан ризика да ћу њиме надражити чиновнике и бирократију невладиног сектора да додају још коју цепаницу на ломачу коју РЕКОМ спрема свима који у Србији, али и на простору бивше СФРЈ, хоће да размишљају својом главом.

[1] Потпуно о томе код: Ксенија Турковић, *Повјесничари у потрази за истином о сукобима на простору бивше Југославије у својству вештака пред МКТЈ*, Часопис за савремену повијест, 2004, број 1, стр. 15-40.

[2] Суђења у установама транзицијског правосуђа ће, углавном, пригрлити једну или другу поставку заједничког историјског сећања: Allison Marston Danner and Jenny S. Martinez, *GuiltyAssociations: Joint CriminalEnterprise, CommandResponsibility, and the Development of International Criminal Law*, California Law Review, Vol. 93, 2005, p. 94.

[3] “Правна истина је истина пресуђене ствари.”: Јасминка Хасанбеговић, *Националне консултације са правничком заједицом у Србији о иницијативи за оснивање РЕКОМ-а*, транскрипт аудио записа, www.zarekom.org/uploads/Consultations/2010/04/i152/.../f752sr.doc

[4] Према члану 45. Статута РЕКОМ-а, његов завршни извештај ће садржати податке о свим задацима који су постављени у члану 14. Статута, а тамо је наведено да је један од задатака РЕКОМ-а да истражи узроке рата. Извештај се подноси након окончања рада РЕКОМ-а, а он је орочен на 3 године.

[5] Јасминка Хасанбеговић, наведено дело.

[6] Тако РЕКОМ, према члану 46. Статута, у свом завршном извештају може да „констатује“ озбиљну сумњу да је неко лице учинило ратни злочин.

[7] “По количини знања свако дело из историје мора застарети – јер ће наредни писци открити папире за које нико раније није знао да постоје”: Милорад Екмечић, *Реч лауреата на додели награде “Печат времена”*, 19. мај 2011. године; “РЕКОМ...

...нити може да претендује да буде онај ко ће утврдити ту једну једину могућу истину и то још званичну истину.“: Јасминка Хасанбеговић, наведено дело.

[8] „Наравно да тако нешто [утврђивање једине могуће истине] није ни могуће...“: Јасминка Хасанбеговић, наведено дело; Ксенија Турковић, наведено дело, стр. 37.

[9] Ксенија Турковић, наведено дело, стр. 32.

[10] Више о историји као сврси рада трибунала код: Richard Ashby Wilson *Judging History: The Historical Record of the International Criminal Tribunal*, Human Rights Quarterly; Vol. 27, 2005, p. 908-944.

[11] Јасминка Хасанбеговић, наведено дело; Правне истине су поједностављена, ограничена, измењена и сведена стварност на штету тачног познавања историјских чињеница: Ксенија Турковић, наведено дело, стр. 33-34.

[12] Ксенија Турковић, наведено дело, стр. 34-35.

Пише: Бранислав Ристивојевић
понедељак, 06 јул 2015 22:00

[13] “Туђе невладине организације стално намећу своју прву реч у јавном мњењу и култури“: Милорад Екмечић, наведено дело.